

BIJ HET VORMSEL VAN HERMEN VAN DORP

zevende zondag van Pasen – 29 mei 2022 - Dominicuskerk Utrecht

gelezen: Openbaring 22,12-14.16-17.20

Matteüs 25,31-40

1.

Je kunt elke situatie op drie manieren bekijken. Je kunt vooral zien wat er ooit was, maar nu niet meer. Ooit was God in Jezus onder ons als een vriend, toen verscheen Hij nog af en toe, maar nu, na zijn Hemelvaart, is Hij helemaal uit zicht. Ooit zaten de kerken vol en was de cultuur doordeesemd met christelijke referenties, maar dat is nu allemaal vrijwel weg. Je kunt ook zien wat een situatie te bieden heeft en wat je daarin aanspreekt, en al het andere links laten liggen. Je hoeft in de supermarkt ook niet alles te kopen en in de bioscoop niet alle films te zien, dus waarom zou je ook in de rest van het leven niet slechts ingaan op wat bij je past? Maar je kunt ook zien wat er op en door een situatie wordt aangekondigd. Wat zou deze plaats, wat zouden deze mensen kunnen zijn en wat zijn ze al bezig te worden? Jezus kijkt op deze derde manier en Hij is eropuit dat wij ook zo gaan kijken. Het maakt het mogelijk dat wij ook zelf loskomen van wie wij denken te zijn en gedragen worden door de hoop op wat wij bezig zijn te worden. Dan zien we Jezus' aanwezigheid, zelfs als we niet doorhebben dat Hij het is.

Bij de overbekende parabel die wij lazen en die een favoriet is van Hermen, de parabel over het laatste oordeel en over wat de traditie 'de lichamelijke werken van barmhartigheid' is gaan noemen, ligt een levensgroot misverstand op de loer. Je kun de indruk krijgen dat Jezus mensen die hun leven redelijk voor elkaar hebben, aanspoort om diegenen te helpen voor wie dat minder geldt, zodat ook zij hun leven wat beter op orde krijgen. Maar als Jezus spreekt over hongerigen en dorstigen, naakten en vreemdelingen, zieken en gevangenen dan geeft Hij een nadere omschrijving van degenen die Hij in de Bergrede aanduidt als 'armen van geest'. Aan hen behoort het rijk der hemelen, zegt Hij daar, hun belichaamde hunkering naar waarachtig leven is de manier waarop Gods perspectief op de wereld onder ons is. Zij bieden de mogelijkheid aan te sluiten bij de beweging in de richting van Gods bedoeling met de wereld, die is en steeds opnieuw wordt ingezet. Jezus laat weten ten diepste met hen verbonden te zijn: zij zijn Mij en Ik ben hen, zegt Hij. Daarom, voor wie met Jezus verbonden wil zijn, is verbondenheid met hen essentieel.

2.

Volgelingen van Jezus wordt dus niet gevraagd de wereld te redden van harteloze onverschilligheid. Naast de inderdaad onverschillige harteloosheid die onze cultuur lijkt te overheersen en die paus Franciscus heeft aangeduid als een ziekte die nog moeilijker te bestrijden valt dan corona, zijn er ook volop verschillende harten. Zij zijn zich van hun betekenis in Gods ogen doorgaans helemaal niet bewust en dat maakt dat ze vaak niet worden opgemerkt. In het evangelie van vandaag horen wij hoe zij zich verbaasd afvragen wanneer zij dan toch de Mensenzoon hongerig zagen en te eten gaven, dorstig zagen en te drinken gaven, als vreemdeling zagen en hebben opgenomen, naakt zagen en hebben gekleed, in de gevangenis of ziek zagen en naar hem zijn toegekomen (Mt. 25,37-39). Je kunt het heel vaak horen als je mensen vraagt waarom ze doen wat in jou ogen bijzonder is: 'Maar dat spreekt toch vanzelf!' Voor hen is het de gewoonste zaak van de wereld en precies deze vanzelfsprekendheid maakt ze bijzonder. Het laat zien hoezeer zij leven in

verbondenheid met het perspectief van Gods rijk dat bezig is aan te breken. Of ze dat nu weten of niet.

Op verzoek van Hermen staat voorop uw boekje een schilderij afgebeeld dat op het eerste gezicht een ongeordende wirwar van mensen laat zien. Het is van de Italiaanse schilder die meestal kortweg wordt aangeduid als Caravaggio. Caravaggio schildert het leven in volkswijken en cafés en plaatst de Bijbelse tafereelen daar middenin. Op dit schilderij, dat hij in 1607 maakte voor een kerk in Napels, valt het Bijbelse tafereel samen met het leven. Wie goed kijkt die ziet dat de mensen in deze wirwar verbonden zijn door de werken van barmhartigheid. Er wordt een hongerige gevoed en een dorstige gelaafd, een naakte gekleed, een vreemdeling geherbergd een zieke verzorgd, een gevangene bezocht. En er wordt ook nog een dode begraven, het werk van barmhartigheid dat niet door Jezus genoemd wordt maar door de traditie vanuit het boek Tobit aan het rijtje is toegevoegd om het zevental vol te maken. Het schilderij drukt uit dat de nabijheid van het rijk der hemelen onlosmakelijk met het dagelijks leven verweven is en het samenhoudt. Waar dat aan het licht komt, daar is het leven gezegend: dat maken de engelen aan de bovenkant van het schilderij duidelijk. Zij verbeelden wat ons namens God te doen staat: het goede zien, het zegenen en de ruimte ervoor naar vermogen vergroten, en het eren als Gods werk onder ons door ons ervan in dienst te stellen. Het wordt nog eens extra geaccentueerd door Maria als Moeder van Barmhartigheid die helemaal bovenin het schilderij te zien is. Het is de gelovige taak bij uitstek om te kijken met de blik van de hoop die ziet wat er bezig is aan barmhartigheid geboren te worden.

‘Ik laat jullie niet als wezen achter’ (Joh. 14,18), is de tekst die vanouds hoort bij deze zondag tussen Hemelvaart en Pinksteren. Jezus mag dan niet meer zichtbaar onder ons zijn, Hij is dichterbij dan ooit: in elke act van verbondenheid, in elke vraag om verbondenheid, in elke overgave aan de verbondenheid die ontstaat.

3.

De kerk is de plaats waar dat geweten wordt, waar beelden en woorden bewaard worden die ons hiervan bewust maken. Daarnaast is de kerk ook een institutie die op dit moment niet goed lijkt te weten hoe om te gaan met de veranderende omstandigheden, en daarom een plaats waar het leven ook schraal en moeizaam kan zijn. Er zijn tal van redenen om naar de kerk te kijken met de ogen van de teleurstelling of met de ogen van de kritische consument die kiest wat nog van haar of zijn gading is en de rest laat liggen. Maar je kunt ook naar de kerk kijken met de ogen van de hoop. Juist in haar krakkemikkigheid laat zij iets zien van Gods trouw aan ons bestaan dat – zo weten wij als we eerlijk zijn maar al te goed – ook vaak krakkemikkig is. Juist zo is zij de bruid waarin de Geest tot de Gezalfde Jezus roept: Kom, zoals wij het lazen in de Openbaring van Johannes (22,17). Het is volstrekt duidelijk dat zij het alleen niet afkan en afhankelijk is van het antwoord van haar Heer die zegt: ‘Ja, Ik om spoedig’ (vers 20). Alleen doordat God haar in Jezus ondanks alles trouw blijft, is de kerk in staat vaker dan je zou verwachten degenen die naar haar toekomen water dat leven geeft te drinken te geven (vers 17).

In 1205 werd Francesco di Bernadone in de vervallen kapel van San Damiano aangesproken vanaf het kruis dat daar hing: ‘Herstel mijn huis, dat zoals je ziet in verval is geraakt.’ De man die bekend zou worden als Franciscus van Assisi vatte dat in eerste instantie letterlijk op. Hij ging ijverig aan de slag met steen en cement. Toen zijn vader, een rijke lakenkoopman, hem dat verbood, omdat hij het als een verspilling beschouwde van zijn kapitaal, kleepte Franciscus zich naakt uit en zocht bescherming onder de mantel van de bisschop. Liever dan bij de rijkdom van zijn

vader, zocht Hij zijn heil bij de kerk waarvan God hem zelf had laten weten dat zij op instorten stond! Hij zocht niet de veiligheid, maar de onveiligheid. Die onveiligheid zou hem fundamenteel vormen. Aan het einde van zijn leven terugblikkend schrijft Franciscus:

Toen ik in zonden leefde, vond ik melaatsen erg bitter om te zien. De Heer zelf heeft mij tussen hen in gebracht en ik heb hun barmhartigheid bewezen. En toen ik bij hen wegging, was wat me bitter leek voor mij veranderd in zoetheid naar ziel en lichaam.

Zoals Franciscus' hedendaagse naamgenoot, paus Franciscus, zegt: de uitgeslotenen en gemarginaliseerden, de armen moeten de kerk opnieuw evangeliseren en haar tot een thuis maken voor iedereen.

4.

Dat brengt mij bij jou, Hermen. Jij wordt zo dadelijk gevormd en zo word je lid van een kerk die in deze zin opnieuw geëvangeliseerd moet worden en wordt. Soms van harte, vaak zich minstens ten dele verzettend, maar onontkoombaar. Anders dan voor Franciscus van Assisi breek jij niet met je afkomst of je ouders. In jouw geval is toetreden tot de Rooms-Katholieke Kerk vooral een logische stap in een ontwikkeling die al gaande was. Na een moeilijke periode heb je met vreugde mogen ontdekken dat je een rol kunt spelen in de opbouw van de katholieke kerk in wat zo vaak tijden van afbraak lijken. Daarmee maak je duidelijk dat je in Gods Heilige Geest naar de kerk hebt leren kijken en steeds opnieuw leert kijken vanuit het perspectief van de hoop, zoals je ook de wereld ziet en steeds opnieuw leert zien vanuit het perspectief van de hoop. De hoop die niet uit jou komt, maar die jou dwars door alles heen steeds opnieuw aanspreekt: als er zich kansen voordoen iets moois tot stand te brengen, als er ook werkelijk iets moois tot stand komt, als er verbinding tussen mensen ontstaat en, zoals jij het graag zegt, mensen omzien naar elkaar. Daarbij lijkt je in zoverre *wel* op Franciscus van Assisi dat geen taak je te min is. Met stenen en cement heb ik je nog niet in de weer gezien, maar grasmaaien en het kerkplein vegen of schoonspuiten, koffiezetten en iemand ergens heen rijden, het hoort voor jou evenzeer bij de opbouw van de kerk als het schrijven van beleidsplannen en het verwerven van subsidie. En je hebt voortdurend zorg dat ieder tot haar of zijn recht komt.

Zo dadelijk wordt je vormingstraject van de afgelopen tijd bezegeld met de zalving door de Heilige Geest: de Geest van wijsheid en verstand, de Geest van inzicht en sterkte, de Geest van kennis en liefde, de Geest van ontzag voor Gods Naam. Wij bidden dat deze Geest inderdaad steeds meer je deel mag worden en dat deze Geest ook steeds meer ons deel mag worden. Zodat wij samen met jou onze plaats vinden in een kerk en een wereld die in het licht van de hoop de weg naar de toekomst ontdekt. In de vaste vertrouwen dat deze toekomst van God zal zijn, hoe dan ook en kome wat komt. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman